

crkva u svijetu

POGLEDI

KRŠĆANSKI PRISTUP LJUBAVI, SPOLNOM ŽIVOTU I BRAKU

S katehetskog stajališta

Ante Komadina

Činjenica je da je danas priprava mladog kršćanina za brak i obiteljski život nužnija nego ikad prije. Zašto? Prije je tu zadaću pripreme preuzimala na sebe sama obitelj i ona je u skladu s vlastitim iskustvom i uhodanim metodama ugrađivala u dušu mladog čovjeka vrednote bračnog i obiteljskog života. Međutim, čimbenici koji utječu na razvoj i sazrijevanje mladeži u naše vrijeme postali su brojniji, a njihov utjecaj jači i dosežniji, pa se stoga znatno proširio i krug onih koji su odgovorni za temeljitu pripravu mladih za brak. U novonastalim prilikama mladi se više ne snalaze, a obiteljska zajednica, koja je i sama u temeljima uzdrmana, nije više utočište i žarište formiranja pa nije uvijek kadra pravilno usmjeriti mladog čovjeka. Zato mladež i gubi iz vida hijerarhiju moralnih vrednota, mjerila ponašanja; mnogi su nesigurni kada se nađu suočeni s mnoštvom kojekakvih nazora i bujicom odviše slobodne i razuzdane propagande.

Crkva je oduvijek bila svjesna, a danas pogotovo, da se mladež u mladenačkim problemima i traženjima s obzirom na spolnost, ljubav i brak ne smije ostaviti sama nego da joj treba pomoći da nađe pravi put i da se osposobi za življenje u autentičnoj ljubavi koja je preduvjet trajnog i sretnog bračnog života. Crkva je uvijek, vođena Duhom Svetim, zagovarala svetost braka i štitila čistoću predbračnog života. Ali kako danas u svijetu velikih promjena i idejnih i etičkih previranja odgovoriti

spremno, autentično i istodobno moderno na dužnost pripreme mladih za brak? Pitanje je dakle od egzistencijalne važnosti: Kako odgovoriti mlade da ljubav i seksualno prihvate kao divni Božji dar, kao sposobnosti koje su od primarne važnosti za pravilnu izgradnju njihove osobnosti? Mladiću i djevojci mora biti jasna svetost i značenje Stvoriteljeva plana kada je čovjeka i ženu obdario sposobnostima ljubavi i prokreiranja. Kateheta treba stoga u razgovorima pristupiti ovim pitanjima s dostojanstvom i doličnošću, ali isto tako odvažno i iskreno bez nekih osobnih opterećenja. Takav stav bit će poticaj da se i mladi otvore, da budu iskreni, odnosno da ozbiljno shvate svoju stvarnost i potrebu rasta u ljubavi te potrebu solidne pripreme za brak.

Stalno rabimo riječ »mladi« koja je ovdje uzeta u širem smislu, u stvari mislimo na mlade počevši od puberteta pa sve do zaručništva. Ne bismo se htjeli ograničiti na određenu dob; želimo prije svega prikazati tri sastavna elementa koja smatramo bitnima za svaku katehezu koja je usmjerena na pripremu mladih za brak. Kad kažemo »pripravu« onda ne mislimo na onu neposrednu, zadnju fazu (zaručništvo), nego na čitav onaj dugi period formiranja i sazrijevanja, tjelesnog i duhovnog, za sveti sakrament ženidbe. Ta su tri sastavna elementa dakle: 1. Spolnost, koja uvijek stoji u službi ljubavi, njezina definicija, vrednovanje i princip integracije seksualnog impulsa u cjelokupnu ličnost; 2. Ljubav — najdublji i najautentičniji oblik ljudskog saopćavanja u samodarivanju; 3. Brak u Bibliji i njegov sakramentalni karakter.

I. SPOLNOST U SLUŽBI LJUBAVI

Opće iskustvo, znanstvena dostignuća antropoloških znanosti i teologija potvrđuju da je seksualnost bitna komponenta koja određuje čovjeka ne samo u biološkom nego i u psihološkom i duhovnom pogledu. Seksualnost je snaga, sposobnost koja obuhvaća, utječe i uvjetuje, razumije se ne uvijek istim intenzitetom, svaki čovjekov čin. Njezino sudjelovanje nije koncentrirano na jedno određeno područje ili vremenski period nego već od samog djetinjstva prožimlje svako čovjekovo vitalno angažiranje.¹

Seksualnost je, možda više nego druge kvalitete, pogođena aktualnom kulturnom revolucijom koju čovječanstvo proživljava. Poimanje seksualnosti, njenih vrijednosti i svega onoga što je uz nju vezano, doživjelo je u našem vremenu naglu i silovitu promjenu kako u znanstvenom tako isto u praktično popularnom pogledu. U prošlosti se sve ono što je bilo vezano uz spolnost smatralo kao tabu, a danas se prešlo u drugu skrajnost i svjedoci smo demitologizacije, desakralizacije i profanizacije seksualnosti i ljubavi. Izjava Kongregacije za nauk vjere o nekim pitanjima seksualne etike konstatira: »...danas se o svemu što se odnosi na seksualnost često i otvoreno govori u knjigama, revijama, novinama i u drugim sredstvima društvenog priopćavanja. Postupno je, međutim, došlo do kvarenja ćudoređa čemu je jedan od najjasnijih znakova pre-

¹ Usp. A. Kosnik i drugi, *La sessualità umana. Nuovi orientamenti nel pensiero cattolico americano*, Uno studio commissionato dalla Associazione dei Teologi Cattolici Americani, Brescia 1978., 62—63.

tjerano isticanje seksa, a preko sredstava društvenog priopćavanja i predstava pokvarenost je prodrla u područje odgoja i kvari javno mnijenje.«²

Ova nagla društvena i kulturna promjena u shvaćanju i vrednovanju spolnosti uvjetovala je da su neki moralisti i pedagozi skloni zastupati takva mišljenja koja se u praksi očituju kao puki hedonizam i razuzdanost, a uzrok su tome kriva impostacija i pripisivanje neautentične svrhovitosti čovjekovu seksualnom životu. Pravilno kršćansko shvaćanje spolnosti naglašava njezino mjesto i svrhu u životu čovjeka prema zamisli Stvoritelja. Bog nije htio da čovjek bude sam (Post 2,18) i upravo izvještaji o stvaranju potvrđuju porijeklo i finalitet čovjekove spolnosti: komplementarnost muškarca i žene i čvrstu zajednicu recipročne ljubavi kojoj je cilj rađanje (Post 1, 27).³

Spolnost možemo dakle označiti kao specifičan način življenja kroz koji dolazi do izražaja socijalna i emocionalna nepotpunost muškarca i žene; zato se javlja tendencija, dinamizam i usmjerenost prema jedinstvu s osobom drugog spola. Fenomen seksualnosti može se objasniti i ovako: To je sposobnost-težnja-potreba osobnoga »Ja« da uspostavi intimni kontakt s određenim »Ti« darivajući sebe potpuno i prihvaćajući drugu osobu u svojoj složenosti njezine bogate osobnosti.⁴

U samu spolnost je urezana zakonitost stalnoga rasta u *intrapersonalnom* i *interpersonalnom* smislu. Intrapersonalno zato jer je svaki čovjek pozvan da se realizira upravo kao muškarac ili kao žena. Čovjek je duhovna i tjelesna cjelina; stoga je od velike važnosti skladnost spolnog impulsa s razumom, voljom, s čuvstvenim i tjelesnim životom. Interpersonalna zakonitost spolnosti potiče da čovjek iziđe iz samoga sebe i doživi susret sa spolno različitom osobom, koja mu nedostaje i koja ga nadopunjava bogatstvom svoga darivanja. To je dakle susret »Ja — Ti«, dviju osoba, koje žele nadvladati svojom ograničenost darivanjem i primanjem.

Monolitnost duhovnog i tjelesnog u čovjeku zagovara potrebu usklađenja seksualnih sposobnosti sa psihološkim, tj. s rastom i sazrijevanjem cjelokupne ličnosti u svim njezinim kvalitetima. Kroz dugi period sazrijevanja od bitne je važnosti da mladi čovjek prihvati svoju spolnost kao dio samoga sebe, nešto što je ukorijenjeno u dubinama njegove ličnosti čime se on može dokazati i realizirati. Spolnost postaje izričaj njegova osobnog »Ja« i u isto vrijeme ga poosobljuje, jer je po svojoj naravi težnja, potreba za susretom s drugom osobom. Ova personalizirajuća uloga spolnosti osmišljava njezinu finalnost i oplemenjuje još više spolni impuls.

Spolnost je jedan od najdinamičnijih i najsnažnijih načina s kojim muškarac i žena raspolažu da se saopće i daruju jedno drugome. Komunikativna osobina seksualnosti stoji u službi ljubavi, a pod ljubavlju se

² *Persona humana*, Izjava Kongregacije za nauk vjere o nekim pitanjima seksualne etike, Zagreb, 1976, br. 1.

³ Usp. Ph. Delhaye, *Valori umani e cristiani della sessualità*, u: *Valori umani e cristiani della sessualità*, Commento al documento della Sacra Congregazione per la Dottrina della Fede »Persona Humana«, skupina autora, Milano, 1976, 56.

⁴ Usp. N. De Martini, *Personalità e sesso*, Roma 1974., 73.

misli na ono duboko čuvstvo i zadivljenost kada se dva srca nađu. To je ona žarka želja za asimilacijom, priljubljanje uz dragu osobu cijelim bićem, tendencija da se uvijek bude zajedno, jednom riječju oni koji se vole hoće i nastoje da budu jedno srce i jedna duša. Ako se spolnost ne integrira i ne sinhronizira s razumom, voljom i čuvstvenim životom i ako ne stoji u službi prave ljubavi, a ljubav nije časoviti emocionalni drhtaj, nego ima svoju evoluciju, faze, intenzitet i konačno vrijeme potpunog sazrijevanja, onda spolnost ne ispunjava svoju svrhu. U tom slučaju njezino aktiviranje nije izričaj cjelokupne osobe, to je samo ispražnjenje, zadovoljenje seksualnog impulsa. Svako je dakle svjesno proživljavanje seksualnosti koje ne služi ljubavi neuredno i grešno. Naravno, kod određivanja grešnosti treba voditi računa o svim subjektivnim i objektivnim okolnostima svakog pojedinog čina.⁵

Od fundamentalne je dakle važnosti da je mladi čovjek već od početka svjestan potrebe integracije seksualnog impulsa u složeni krug njegovih sposobnosti. Ništa ne smije ostati izvan cjelokupne personalne kontrole, na ivici rasta i sazrijevanja njegove osobnosti.⁶ Svaki govor o seksualnosti u svrhu odgoja jest zapravo odnos prema mladom čovjeku kao osobi, a ne odnos prema »nečemu«, »nekoj stvari«, koja ne bi bila njegov egzistencijalni dio nego bi mu tek tako izvana pripadala. Spolnost je dakle jedan od modusa življenja, otkrivanja, darivanja i uzajamnog primanja osoba, zato treba biti integrirana u cjelokupnu bogatu dinamiku čovjekove ličnosti.⁷

Preostaje nam da pokušamo sažeto prikazati orijentacione točke kateheze spolnosti u službi ljubavi i pripreve za brak. Drugim riječima: kako pomoći da se postigne osobna zrelost u toj važnoj i ponekad presudnoj dimenziji ličnosti mladoga čovjeka?⁸

Prvo što se mora uvijek imati na umu jest da se ne radi o formiranju jednog određenog sektora ličnosti nego je to ustvari *sudjelovanje* u izgradnji ličnosti u svoj njezinoj raznolikosti. Spolnost u službi ljubavi mora ići u korak s rastom svih ostalih sposobnosti i vrednota. U čovjekovim biološkim i fiziološkim kvalitetama, u samoj prirodi uopće, postoji nešto nedeterminirano što očekuje postizanje svrhe koju čovjek sâm, u skladu sa zamisli Stvoritelja, svjesno i slobodno daje svome tijelu. Ali postoje također sigurne prirodne danosti koje nadilaze ljudsku snagu i kompetentnost određivanja smisla. Upravo svjesnim i slobodnim prihvaćanjem tih danosti prirode postaje se nosilac slobode i svjesne auto-realizacije. Sloboda o kojoj govorimo jest moralna sloboda, koja isključuje tlačenja volje bilo iznutra ili izvana, izuzev one čovjekove duboke i od njegova bića nerazdvojive težnje za srećom što inspirira čovjekovu

⁵ Usp. G. Gatti, *Morale sessuale educazione dell'amore*, Torino, 1979, 177—188.

⁶ Usp. A. Ronco, *Condizioni psicopedagogiche per la formazione all'amore, u Realtà e valori del sacramento del matrimonio*, pod vodstvom: A. M. Triacca i G. Pianazzi, Roma, 1976, 368—370; J. Colomb, *Kateheza životnih dobi*; Zagreb, 1981, 112—113.

⁷ Usp. M. Vidal, *Morale dell'amore e della sessualità*, Assisi, 1976, 260—275; A. Hortelano, *Amore e matrimonio: Nuove prospettive*, Assisi 1973, 22—25; A. Elsaesser, *Die sittliche Ordnung des Geschlechtlichen*, Aschaffenburg, 1973, 69—78; A. Kosnik i drugi, *nav. dj.*, 65—68.

⁸ Usp. G. Gatti, *nav. dj.*, 97—99.

volju u postizanju dobra i žudnji za ljubavlju. Sloboda i svjesno prihvaćanje svih osobnih kvaliteta i sposobnosti koje čovjek usmjeruje prema Bogom danoj im svrsi jest preduvjet unutarnjeg osobnog mira i disponiranosti za radosno darivanje u ljubavi.

Drugo što treba naglasiti jest da kateheza u službi pripreme za brak znači *od-gajati*. Od-gajati ne podrazumijeva ulijevanje i ucepljivanje nečega što je strano, tuđe mladom čovjeku, nego sagledavanje realnih mogućnosti s kojima se mogu *gajiti* temeljne vrijednosti i usmjeriti dinamizam i energija mlade ličnosti. Ljubiti i biti ljubljen najuzvišenija je sposobnost i u isto vrijeme potreba čovjeka. Mladima stoga treba od početka pristupati s ljubavlju, ustrajnošću, pažnjom i prije svega prijateljski. Ljubav, kojoj spolnost služi kao izričaj, može rasti i dozrijevati samo u ljubavlju ispunjenom ambijentu. Priprema za brak u sredini bez pažnje i ljubavi, pa bila to i roditeljska kuća, krug ili zajednica u kojoj se najviše provodi vremena ili crkva, otežava pravilan razvoj i često formira osobu manjkavu u ljubavi, koja ne uspijeva nadvladati osobni egocentizam.

S obzirom na spolnost čovjek u mladenačkoj dobi treba shvatiti da postoji sigurna mogućnost pa zato i obveza *autokontrole*, vladanja samim sobom. Svjesna i slobodna autokontrola, bez bolesnog mrcvarenja volje, jest temelj kršćanskog poimanja seksualnosti, ljubavi i bračnog života. »Spolni instinkt i impuls u čovjeku nisu jednostavno fiziološke sile odjeljene od razuma, nego su preko veoma kompleksnih činilaca povezani s psihom i intelektom čovjeka. Prema tome, naš je spolni život nešto mnogo uzvišenije negoli puki odraz fizioloških funkcija: uvijek je u vezi s osjećajem, s mišlju, s idealima, s ljubavlju, s duhovnim životom.«⁹

II. RAST U LJUBAVI

Spolnost je fenomen koji se budi spontano i aktivira u nama sposobnost-težnju-potrebu komuniciranja kroz potpuno darivanje osobi drugoga spola. Sama spolnost odiše usađenim joj dinamizmom i potrebom da se transformira u ljubavi i zato, ako nije usmjerena prema ljubavi i ne stoji u službi ljubavi, onda i nije prava, istinska, autentična ljubav. Takva spolnost je u biti neuredna i nemoralna, iako joj se u biološko-fiziološkom ili juridičkom smislu ne može pripisati nikakva neko-rektnost.¹⁰ Rast u ljubavi pretpostavlja jednu dugu evoluciju jer se zbiva na razini međusobnih odnosa, koje je, pošto su posve spontano nastali, potrebno podržavati i hraniti. Ljubav je, ne ispuštajući iz vida sve šarenilo njezina bogatstva, međusobni susret u darivanju između Ja i Ti druge osobe koje se slivaju u zajednicu ljubavi Mi.

1. *Susreo sam svoje Ti*

Egocentričnost, zaćahurenost, sebeljublje znakovi su radikalne nespособnosti za život u ljubavi. Samo onaj koji je sposoban izaći iz samoga sebe i darovati se potpuno drugome osjetit će ljepotu prijateljstva, lju-

⁹ I. Fuček, *Predbračna ljubav*, Zagreb, 1974, 88.

¹⁰ Usp. A. Hortelano, *nav. dj.*, 39.

bavi. Mnogi mladi misle da voljeti znači samo uspostaviti kontakt i zajedno hodati neko vrijeme. Međutim, u pitanju je cijela osoba koja stoji nasuprot drugoj koja teži za odnosom punim povjerenja, ljubavi i topline. Pravi intimni susret sa Ti otkriva nam da se radi o kompleksnoj stvarnosti, o osobi sa svim njezinim kvalitetama, sa svim onim što ona jest, što posjeduje i što čini. Rasplamsalost toga susreta stvara u osobnome Ja sve veću želju da bude kao Ti. Tu započinje faza polaganog prilagođavanja i suživljenja.

Kad kažemo da je ljubav samopredanje čitava sebe, onda to znači da Ja osjeća potrebu za komplementarnošću osobe Ti. Ljubav pomaže da Ti s kojim se doživio susret bude prihvaćen od Ja upravo zato jer je Ti, onakav kakav jest, s pozitivnim i negativnim osobinama.¹¹

2. *Ja se darivam*

Ljubav ne može biti unilateralna nego po svojoj naravi je bilateralna, dakle isključena je svaka individualnost. Ljubav je snaga koja povezuje i ujedinjuje, ona ne izolira. Njezina recipročnost stvara bazu da Ja i Ti stvore nešto novo: naše »Mi« u ljubavi.¹² Ono što Ja treba darovati da bude subjekt autentične ljubavi jest on sam, a to je engagement cjelokupne ličnosti u svoj njezinoj dubini i nezamjenivosti. Darovati sebe to ne znači odreći se samoga sebe, biti igračka i ne imati svoje ja.

Ako nemam pri ruci kitu cvijeća, onda se mogu snaći i pružiti nešto drugo što će biti znak moje ljubavi. Ali Ja, tj. sebe samoga, ne mogu zamijeniti ničim. Bez te totalne i neprestane recipročnosti u darivanju između Ja i Ti ne može se govoriti o istinskoj ljubavi.

3. *Darivajući se postajemo Mi*

Sve upućuje na to da je cijela stvarnost, sav univerzum usmjeren prema konačnom sjedinjenju. Čovjek koji je sposoban uvidati pokret kozmičkih širina prema jedinstvu treba se otvoriti i uvijek više žudjeti za dijalogom s Bogom, s čovjekom, sa stvarnošću u kojoj živi. Darivajući sebe za intimno sjedinjenje u ljubavi s određenim Ti čovjek anticipira u ograničenom smislu ono konačno jedinstvo cjelokupne stvarnosti. Ljudska ljubav upravo zato jer je nesavršena i ograničena, pored svih njezinih komponenata koje smjeraju prema sjedinjenju i stvaranju Mi-zajedništva, ipak je samo slaba slika onog općeg jedinstva kojim Božja ljubav povezuje sve stvoreno.¹³

Po ljubavi Ja i Ti stvaraju doista jednu novu originalnu stvarnost Mi, koja na specifičan način sjedinjuje obje osobnosti i rađa jedinstvom po ljubavi. Mi polagano nastaje i biva sve jače i šire, jer ljubav je nešto što konstantno raste i razvija se, a uvjet je tome obostrano angažiranje. Tek kada je ljubav postigla onaj stupanj zrelosti i kada više nisu Ja i Ti nego Mi, mladi koji se spremaju za brak mogu učiniti onaj konačni korak prema zaručništvu i stupiti u brak. No i u bračnoj zajednici

¹¹ Usp. M. Vidal, *nav. dj.*, 275—286.

¹² Usp. C. Wojtyła, *Amore e responsabilità*, Torino, 1978. 74—84.

¹³ Usp. N. De Martini, *nav. dj.*, 169—170.

ljubav ne smije prestati rasti i supružnici se moraju neprestano dokazivati u ljubavi.

Na pitanje mladog čovjeka: koji su znakovi prave ljubavi?, ne može se dati konkretan odgovor. Ljubav nije samo simpatija ili tjelesna privlačnost, ona nije ni neozbiljno ljubakanje ili avantura od nekoliko dana, a pogotovo nije nedopušteno tjelesno sjedinjenje samo radi zadovoljenja seksualnog impulsa. Ljubav je kao doživljaj najbližnja prijateljstvu, ali je ipak jača i snažnija u svome izričaju i posjeduje onu erotsko-afektivnu dimenziju koju prijateljstvo nema.¹⁴

Ljubav pobuđuje prije svega želju za *stalnošću*. Oni koji se vole žele zauvijek biti zajedno i *totalno*, cijelim svojim bićem pripadati jedno drugome. Dva mlada bića koja se vole promatraju jedno drugo, »kopiraju se«, korigiraju se i svaki upoznaje *kvalitete* i *vrijednosti* drugoga, i to je temelj duhovnog jedinstva koje kasnije u braku dolazi do punog izražaja. Oni koji se vole sve više ovise jedno o drugome, i to u pozitivnom smislu. Ta *ovisnost* je uzrokom onog sretnog osjećaja: Budući da volim, potreban sam drugome i jer sam voljen trebam drugoga. Prava ljubav je nužno povezana s *vjernošću* voljenoj osobi. Za onoga koji voli ne postoji nitko više nego samo jedan jedini Ti i s tim određenim Ti on je sretan i zajedno koracaju prema njihovu cilju Mi. Ne postoji šutljiva ljubav i zato je vrlo važan *dijalog* koji potpomaže obostrano upoznavanje, što je za kasniji skladan bračni život od velike koristi. U tom dijalogu se izbistruju mišljenja, usklađuju ideali, mijenjaju i sinhroniziraju stavovi. Slijedeća bitna karakteristika autentične ljubavi jest *svijest obostrane odgovornosti* i *spremnosti na žrtvu*. To je i razumljivo, jer ljubav je ustvari samodarivanje, potpuno predanje, zaboravljanje samoga sebe u korist voljene osobe i za dobro zajedničke ljubavi. Spremnost na žrtvu logična je dakle predispozicija iskreno zaljubljenih.¹⁵

III. KRŠĆANSKI MISTERIJ BRAKA

1. Brak u Svetom pismu

U tekstovima SZ koji govore o braku i obitelji lako se može prepoznati evolucija pojma i značenja braka kroz gotovo dva tisućljeća povijesti antičkog Izraela. Razvoj i kristaliziranje institucije braka u pravnom i teološkom smislu događao se pod utjecajem Božanske objave. U tom postupnom procesu brak poprima svoje teološko značenje i svoj konkretni oblik od božanskog arhetipa tajanstvene zajednice ljubavi između Jahve i izabranog naroda.

Teologija braka u SZ bazirana je na dva spasiteljska događaja: na izvještajima o stvaranju (Post 1—3) i na izvještaju o Savezu (Pnz 10, 12—15).

¹⁴ Usp. I. Fuček, *nav. dj.*, 69—70.

¹⁵ Usp. A. Hortelano, *nav. dj.*, 41—51; I. Fuček, *nav. dj.*, 69—74; *Rastimo u ljubavi. Tečaj priprave za brak. Vrijeme zaruke: dijalog*, svezak 1, Đakovo, 1981; E. Gentili, *Amore e amicizia*, u *Dizionario enciclopedico di teologia morale*, Roma, 1976, 42—43; G. Durand, *Éthique de la rencontre sexuelle*, Montréal, 1971, 110—122.

Vjera u Boga-Stvoritelja i u Boga-Saveza prožima svu stvarnost izabranog naroda, garancija je njegovoj budućnosti i njegovu uspjehu (Pnz 7, 11—16).¹⁶

Baš taj je teocentrizam osnovna označnica starozavjetnog morala i zakonskih propisa o braku kod izabranog naroda. Vjera i privrženost Jahvi učinila je da se Izrael uspio obraniti od već ustaljenih i uhodanih poimanja braka i bračnog života kulturnog i društvenog ambijenta u kojemu je živio.¹⁷ Na samom početku objava je zatekla poligamijski oblik braka i patrijarhalne odnose u obitelji. U takvom ambijentu, koji nije bio nimalo povoljan, zapostavljao je ženu, prvu radikanu promjenu i prvo pročišćavanje shvaćanja braka i bračnog života donosi izvještaj o stvaranju iz knjige Postanka. Izvještaji o stvaranju ocrtavaju onakvu bračnu zajednicu kakva je bila na samome početku, kakvu ju je Bog zamislio i stvorio. Njezine osnovne karakteristike su da je monogamijska, nerazrješiva, plodna i utemeljena na recipročnoj ljubavi.¹⁸

U proročkim spisima brak zadobiva jednu potpuno novu značajnu dimenziju. Savez koji je Bog sklopio s izabranim narodom na Sinaju nije samo bilateralni ugovor juridičke naravi. On je plod nečega puno dubljega iz čega se i rodila bliskost i veza između Jahve i izabranog naroda, a to su Božja ljubav i vjernost. Da bi što zornije prikazali tu Božju ljubav, proroci se služe slikom braka i tako bračna ljubav postaje sredstvom objave, postaje simbol Saveza kojemu je temelj zaručnička ljubav između Jahve i izabranog naroda.¹⁹

Kao što je Savez izraz recipročne ljubavi Jahve i naroda, ljubavi koja je jedinstvena i vječna, tako i brak mora biti ozračje obostrane ljubavi, vjernosti, jedinstvenosti i nerazrješivosti. Bog u svojoj neizmjerne ljubavi i ljubomori ne poznaje granica i On je uvijek spreman ponovno prihvatiti svoju Zaručnicu pošto je okajala svoju nevjeru.²⁰

Prvi koji se poslužio simbolikom braka da bi prikazao Savez ljubavi između Jahve i izabranog naroda bio je prorok Hošea (1—3). Prorok Hošea orisava svoj vlastiti brak sa židovskom djevojkom Gomer, koja se podala sakralnoj prostituciji i koja napušta svoga muža. Ali Jahve i pored odmetništva i nevjernosti voli svoj narod i zato zapovijeda Hošei da ponovno uzme Gomer i da je zavoli još žarčom ljubavi. Nitko to ne bi učinio, ali Bog to čini, iako je to bilo oprečno uredbama Mojsijeva zakona. Te su nove zaručke slika novog, konačnog Saveza između Jahve i Izraela.²¹ Osim Hošee i drugi su se proroci služili slikom braka da izraze

¹⁶ Usp. E. Schillebeeckx, *Il matrimonio realtà terrena e mistero di salvezza*, Roma 1980., 35—38.

¹⁷ Usp. P. Grelot, *La coppia umana nella Sacra Scrittura*, Milano, 1968, 22—25.

¹⁸ Usp. A.-M. Dubarle, *Amour et fécondité dans la Bible*, Toulouse, 1967, 26—33; E. Schillebeeckx, *nav. dj.*, 38—53; T. C. De Kruijf — G. N. Vollebregt, *Spolnosti i brak u Bibliji*, Zagreb, 1972, 119—133.

¹⁹ Usp. P. Grelot, *nav. dj.*, 50—53; M. Da Crispiero, *Il matrimonio cristiano*, Torino, 1976, 28—35; M. Barišić, *Biblijsko poimanje braka*, u *Crkva u svijetu*, 3 (1982), 200—201.

²⁰ Usp. P. Grelot, *nav. dj.*, 55; C. Tomić, *Biblijska vizija ljubavi i braka*, u *Obnovljeni život*, 6 (1972), 556—557.

²¹ Usp. E. Schillebeeckx, *nav. dj.*, 60—67.

Savez, zaručničku ljubav Jahve prema svom narodu (Iz 5, 1—7; 40—55; Jer 2, 20—25; 31, 21—22; Ez 16; 23).²² Već su proroci oštro nastupali protiv poligamije, a u mudrosnoj književnosti ona sve više iščezava dok monogamijski brak postaje ideal, kojemu je temelj ljubav i vjernost ženi mladosti (Izr 5, 18—19; Sir 23, 18—23). U Tobijinoj knjizi brak mladog Tobije i Sare slika je idealnog braka. Urešen ljubavlju i vjernošću (Tob 6, 19) njihov brak je monogamijski, nerazrješiv i prokreativan.²³ Pjesma nad pjesmama je najvjerojatnije himan ljudskoj ljubavi, ali je neki tumače također i kao spjev o božanskim zarukama Jahve i izabranog naroda.²⁴

Dolaskom Krista, obećanog Mesije, započinju nova vremena, sklapa se Novi savez i u Kristu, novom Adamu, započinje i novo stvaranje, novi svijet. Po Kristu i brak zadobiva nove dimenzije, novu formu, postaje nova stvarnost — mjesto posvećenja i sakrament spasenja. U svome propovijedanju Isus prije svega naglašava jednakost čovjeka i žene i time ukida i nadmašuje tradicionalni neravnopravni položaj izraelske žene u braku i u društvu uopće.

Nerazrješivost je najimpresivnija i najrevolucionarnija Isusova poruka o braku, kada se uzme u obzir Mojsijev zakon koji je dopuštao otpuštanje žene. U raspravi o otpuštanju (Mt 19, 3—9; Mk 10, 2—12) Isus upućuje sugovornike na prototip prve bračne zajednice (Post 1, 27; 2, 24) i tvrdi da je Mojsije dopustio otpuštanje žene »zbog vašeg okorjelog srca« (Mt 19, 8) i zato ono »što je Bog sjedinio, neka čovjek ne rastavlja!« (Mt 19, 6). Isus zapovijeda nerazrješivost braka, te svaki onaj koji otpusti ženu preljubnik je i bit će kriv za njezin eventualni preljub (Mt 5, 32), a i oni koji s požudom pogledaju ženu već su u srcu učinili preljub (Mt 5, 28).²⁵ Što se tiče poligamije, iako nije bila ukinuta u Isusovo vrijeme, ipak se može reći da je bila u fazi potpunog iščezavanja. U ambijentu u kojem je Isus živio susreću se gotovo isključivo monogamijski brakovi.

Kao što smo u SZ susreli opjevanu zaručničku ljubav između Jahve i izabranog naroda kao sliku Saveza, tako je i u NZ novi konačni Savez između Boga i čovječanstva prikazan slikom svadbenog slavlja Krista-Zaručnika i Crkve-Zaručnice. Dolazak Kraljevstva Božjega nije ništa drugo doli inauguracija svadbe koja je plod neizmjerne ljubavi Zaručnika prema Zaručnici (Mt 22, 2—14; 25, 1—12; Mk 2, 19; Lk 14, 16—24). Ljubav između Krista i Crkve, koja je vječna, neraskidiva i uvijek plodna, temelj je svakog kršćanskog braka i bračne ljubavi. Zato apostol

²² Usp. P. Grelot, *nav. dj.*, 56—60; G. Cereti, *Matrimonio e indissolubilità: nuove prospettive*, Bologna, 1971, 35—36; N. M. Loss, *Il tema biblico del matrimonio*, u *Realtà e valori del sacramento del matrimonio*, pod vodstvom: A. M. Triacca i G. Pianazzi, Roma, 1976, 26—30.

²³ Usp. P. Grelot, *nav. dj.*, 65—69.

²⁴ Usp. A. M. Dubarle, *nav. dj.*, 48—63; P. Grelot, *nav. dj.*, 69—77; E. Schillebeeckx, *nav. dj.*, 53—56; Lj. Rupčić, *Pjesma nad pjesmama*, Zagreb, 1973, 15—31.

²⁵ Usp. G. Cereti, *nav. dj.*, 50—65; M. Barišić, *nav. čl.*, u *Crkva u svijetu*, 3 (1982), 203—204.

Pavao s pravom poziva zaručnike na onakvu uzajamnu ljubav i vjernost kao što postoji između Krista i Crkve (Ef 5, 25—33).²⁶

Povezanost i ljubav Krista i Crkve jest misterij i spisi NZ završavaju s vizijom nebeske Zaručnice, novog Jeruzalema, Crkve ne više zemaljske nego eshatološke, koja kao nakićena Zaručnica uzlazi k svome Zaručniku (Otk 18, 23; 21, 2. 9; 22, 17).

2. Brak kao sakrament i sredstvo posvećenja

Kršćansko poimanje braka proizlazi iz slike jedinstva Krista i Crkve. Svojom ljubavlju prema Crkvi Krist je posvetio bračnu ljubav. Kao što drugi sakramenti na vrhunaravan način ugrađuju u Mistično Tijelo Kristovo tako i sakrament ženidbe posvećuje supružnike, čini ih dionicima milosti i osposobljava za što intenzivniji život s Kristom u njegovoj Crkvi.²⁷ Upravo po misteriju ljubavi i jedinstva Krista i Crkve bračni drugovi su pozvani da budu u svijetu živi svjedoci i sakrament-znak Kristove otkupiteljske ljubavi prema otkupljenom čovječanstvu.

Krist Gospodin se u sakramentu ženidbe susreće sa supružnicima i ostaje s njima da ih učvrsti u ljubavi, obogati u uzajamnom darivanju i potpomogne u uzvišenoj zadaći oca i majke. Sakramentom braka »prava bračna ljubav« biva uzeta »u božansku ljubav te se otkupiteljskom Kristovom snagom i spasonosnim djelovanjem Crkve upravlja i obogaćuje da tako supruge uspješno privede Bogu...« (GS 48).

Ljubav bračnih drugova nije ni vremenski ograničena ni situacijski uvjetovana. Ona je obećanje, obostrani zavjet, obveza koja ne prestaje, duhovna vrijednost, koju, zato jer je ljudska, treba iz dana u dan njegovati, obnavljati, za nju se odlučivati. Posvećena Kristovom voljom, po sakramentu, ona isključuje svaki preljub i rastavu, te obvezuje i u sreći i u nesreći, »u dobru i u zlu«.

Ako kršćani budu životom propovijedali svetost i uzvišenost braka, onda će se i bračna ljubav više cijeniti u društvu. Mladima treba izravno govoriti o uzvišenosti bračne ljubavi da i oni uvide njezinu vrijednost i veličinu, jer će tako i njihovi prijateljski odnosi biti čišći i dostojanstveniji.

Zaključak

Katezha mladih u službi priprave za sakrament ženidbe, odnosno katezeta treba neophodno imati u vidu u najbitnijim crtama svu pozadinu i cjelokupni sadržaj kršćanskog poimanja braka. Dakle, sistematski i bogat presjek, počevši od braka u Svetom pismu, njegova razvoja, i vjerskih istina sve do današnjeg stava crkvenog Učiteljstva, ne smetnuvši s uma antropološke vidike i najnovija dostignuća psihologije, peda-

²⁶ Usp. M. Da Crispiero, *nav. dj.*, 89—93. 97—99; T. C. De Kruijff — G. N. Vollebregt, *nav. dj.*, 154—156.

²⁷ Usp. W. Kasper, *Zur Theologie der christlichen Ehe*, Mainz, 1977, 44—54; J. Gruendel, *Die Zukunft der christlichen Ehe*, München, 1979, 57—65; I. Fuček, *Bračna ljubav*, Zagreb, 1974, 39—44; M. Pranjić, *Uloga katezeze u pripremi na sakrament ženidbe*, u *Katezeza*, 1 (1983), 5—8, 10—11.

gogije, sociologije... Ovdje je obrađen samo dio onoga što bi kateheta u idealnim uvjetima i mogućnostima trebao kroz duži period ponuditi mladima kao bogatu i solidnu pripravu za brak. O načinu i metodi kateheze nije bilo govora.

Prvi preduvjet, u sadržajnom i u vremenskom smislu, pripreme za brak jest pravilno shvaćanje, prihvaćanje i osmišljavanje seksualnosti. Stoga je potrebno mladoga čovjeka uputiti prema integriranju spolnosti u njegovu cjelokupnu ličnost. To je vrlo važan faktor koji će ga dovesti do uvjeravanja da je njegova dužnost vladati samim sobom i kontrolirati svoj sentimentalni život. Spolnost je Božji dar koja prema Stvoriteljevoj zamisli ima svoju svrhu i zato čovjek nema pravo s njome samovoljno raspolagati. Seksualnost je usmjerena prema ljubavi. Zadaća je kateheze stoga razrađivanje pravilnog i autentičnog poimanja ljubavi, čije su najbitnije karakteristike: samodarivanje, vjernost, žrtva, odgovornost i stalnost.

Svetopisamska kateheza braka kroz dugu povijest spasenja otkrit će mladom čovjeku svu uzvišenost i ljepotu Božje zamisli o braku. To će mu pomoći da shvati značenje sakramenta ženidbe koji je živi i autentični znak Kristove ljubavi prema Crkvi. Ta ista Kristova ljubav sjedinjuje i povezuje supružnike i posvećuje ih u zajedničkom hodu prema Božanskom Zaručniku.

Sastavni dio kateheze mladih jest svakako i bogat duhovni i sakramentalni život koji će im pomoći da se uspješno odupru zavodljivim utjecajima okoline u kojoj žive te da ustraju u nasljedovanju Krista, Božanskog Učitelja i najsvetijeg Zaručnika.

A CHRISTIAN APPROACH TO LOVE, SEXUAL LIFE AND MARRIAGE

Summary

The Church, guided by the Holy Spirit has always interceded the holiness of marriage and guarded the purity of pre-marriage life.

In this article before all else we will attempt to show three main elements which we think are important for every catechism which is aimed at preparing young people for marriage. These three main elements are: 1. sexuality, which always remains in the service of love, its definition, its importance and method of integration of sexual impulses into the entire character; 2. Love — the deepest and most authentic method of human communication in self giving; 3. The evolution of the idea, the meaning of marriage in Holy Scripture, and the Christian idea of marriage, which comes from the symbol of unity between Christ and the Church (sacramental character of the marriage couple).

Youth Catechism which serves to prepare couples for the sacrament of marriage, must have in mind the most important ideas and background of the entire content of Christian marriage. Here we have only put forth a small part of that which a Catechist in ideal conditions should offer to young couples over a long period of time as a solid and rich preparation for marriage.